

Aprakstoša informācija par bērnu aizsardzības sistēmu Ukrainā attiecībā uz bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu aprūpi un ievietošanu

Vecāki (adoptētāji) ir savu nepilngadīgo bērnu likumiskie pārstāvji (Ukrainas Civilt kodeksa 242. panta pirmā daļa). Vecākiem ir tiesības iesaistīt citas personas bērna audzināšanā, nodot bērnu audzināšanai fiziskām un juridiskām personām (Ukrainas Ģimenes kodeksa 151. panta otrā daļa).

Aizgādnis ir nepilngadīgā un par rīcībnespējīgu atzītas personas likumiskais pārstāvis. Cita persona var būt likumiskais pārstāvis likumā noteiktajos gadījumos (Ukrainas Civilt kodeksa 242. panta otrā un trešā daļa).

Līdz aizgādības nodibināšanai vai aprūpes noteikšanai un aizgādņa vai aprūpētāja iecelšanai personas aizgādību vai aprūpi īsteno attiecīgā aizbildnības iestāde (Ukrainas Civilt kodeksa 65. pants).

Ja bērns pastāvīgi dzīvo veselības aprūpes iestādē, izglītības iestādē vai citā bērnu iestādē, attiecībā uz viņu aizgādņa un aprūpētāja funkcijas tiek uzticētas šo iestāžu vadībai (Ukrainas Ģimenes kodeksa 245. panta pirmā daļa).

Audzvecāki ir audžubērnu likumiskie pārstāvji un kā aizbildņi vai aprūpētāji rīkojas bez īpašām pilnvarām (Ukrainas Ģimenes kodeksa 256-2. panta ceturtā daļa).

Vecāki-audzinātāji ir bērnu likumiskie pārstāvji un kā aizbildņi vai aprūpētāji rīkojas bez īpašām pilnvarām (Ukrainas Ģimenes kodeksa 256-6. panta ceturtā daļa).

Ukrainas likumā "Par bērniības aizsardzību" ir noteikts, ka vietējās izpildvaras iestādes un vietējās pašvaldības iestādes kā aizbildnības iestādes atbilstīgi to kompetencei saskaņā ar spēkā esošajiem Ukrainas tiesību aktiem nodrošina, ka tiek veikti pasākumi attiecībā uz bērniības aizsardzību.

Dažādu kategoriju bērnu tiesību aizsardzības iezīmes ir noteiktas arī Ukrainas Ģimenes kodeksā, Ukrainas likumos "Par organizatorisko un juridisko nosacījumu nodrošināšanu bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu sociālajai aizsardzībai", "Par iestādēm un dienestiem, kas nodarbojas ar bērnu jautājumiem, un īpašām bērnu iestādēm" un citos Ukrainas tiesību aktos.

Saskaņā ar Ukrainas Civilt kodeksa 56. pantu aizbildnības iestādes Ukrainā ir: Valsts apgabalu rajonu pārvaldes, Kijivas un Sevastopoles pilsētu rajonu pārvaldes, kā arī pilsētu, ciematu un lauku kopienu padomju izpildstrukturās.

Aizbildnības iestāžu darbību detalizēts algoritms ir noteikts Rīkojumā par aizbildnības iestāžu darbību veikšanu saistībā ar bērna tiesību aizsardzību, kas apstiprināts ar Ukrainas Ministru kabineta 2008. gada 24. septembra Rezolūciju Nr. 866 (turpmāk — Rīkojums).

Ukrainas likumos "Par organizatorisko un juridisko nosacījumu nodrošināšanu bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu sociālajai aizsardzībai", "Par iestādēm un dienestiem, kas nodarbojas ar bērnu jautājumiem, un īpašām bērnu iestādēm", kā arī Rīkojumā bērnu sociālās aizsardzības jautājumu izskatīšana, jo īpaši attiecībā uz bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem vai bērniem grūtos dzīves apstākļos, ir uzticēta dienestiem bērnu jautājumos kā aizbildnības iestādes strukturālajām vienībām.

Aizbildnības iestādes ir pilnvarotas:

- identificēt bērnus grūtos dzīves apstākļos, tai skaitā bērnus briesmās, no vardarbības ģimenē cietušus bērnus vai bērnus, kas jebkādā veidā ir veikuši vardarbību ģimenē, kā

- arī bez vecāku gādības palikušus bērnus, lai organizētu viņu sociālo aizsardzību, tai skaitā reģistrēšanu, kā arī vajadzības gadījumā nodrošinātu pagaidu ievietošanu;
- nekavējoties izņemt no ģimenes bērnu gadījumā, ja ir apdraudēta bērna dzīvība un veselība;
 - sagatavot un iesniegt tiesā prasību par vecāku tiesību atņemšanu mātei vai tēvam, vai bērna izņemšanu no ģimenes bez vecāku tiesību atņemšanas;
 - vērsties pie civilstāvokļa reģistrācijas iestādēm tāda bērna dzimšanas reģistrēšanai, kura vecāki nav zināmi;
 - piešķirt bērnam bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna statusu;
 - nodrošināt bāreņu vai bez vecāku gādības palikušu bērnu dažādu veidu ievietošanu, priekšroku dodot ģimenes tipa struktūrām;
 - izšķirt konfliktus starp vecākiem attiecībā uz bērna audzināšanu;
 - nodrošināt kontroli pār bērna uzturēšanu pārdzīvotājiem;
 - sagatavot administratīvos protokolus gadījumos, kad vecāki vai viņu aizstājēji nepilda bērna audzināšanas pienākumus;
 - aizsargāt bērna tiesības uz mājokli un īpašumtiesības;
 - piešķirt bērnam karadarbībā un militāros konfliktos cietuša bērna statusu;
 - atgriezt bērnus, kas ir Ukrainas pilsoņi, ja viņi bez likumiskā pārstāvja ir devušies uz ārzemēm un ir jāatgriež Ukrainā;
 - sniegt organizatorisko un metodoloģisko palīdzību bērnu patversmēm, bērnu sociāli psiholoģiskās rehabilitācijas centriem, bērnu un ģimeņu sociālā atbalsta centriem;
 - pārstāvēt bērna intereses tiesā u.t.t.

Ģimenes tipa struktūras bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu ievietošanai

Bāreņu vai bez vecāku gādības palikušu bērnu audzināšanas, ieviejojot tos ģimenes tipa struktūrās, nodrošināšanu reglamentē ANO Konvencija par bērna tiesībām, Ukrainas Ģimenes kodekss, Civilt kodekss un Civilprocesa kodekss, likumi "Par bērnības aizsardzību", "Par iestādēm un dienestiem, kas nodarbojas ar bērnu jautājumiem, un īpašām bērnu iestādēm", "Par organizatorisko un juridisko nosacījumu nodrošināšanu bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu sociālajai aizsardzībai", Ukrainas Ministru kabineta 2008. gada 24. septembra Rezolūcija Nr. 866 "Par aizbildnības iestāžu darbību veikšanu saistībā ar bērna tiesību aizsardzību", 2002. gada 26. aprīļa Rezolūcija Nr. 564 "Par ģimenes tipa bērnu statūtu apstiprināšanu", 2002. gada 26. aprīļa Rezolūcija Nr. 565 "Par audžuģimenes statūtu apstiprināšanu".

Saskaņā ar Ukrainas Konstitūcijas 52. pantu bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu aprūpe un audzināšana tiek uzticēta valstij.

Likuma "Par organizatorisko un juridisko nosacījumu nodrošināšanu bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu sociālajai aizsardzībai" 6. pantā par prioritāti ir noteikta bērna ievietošana Ukrainas pilsoņu ģimenē: nododot adopcijai, aizgādībā vai aprūpē, ieviejojot audžuģimēnē, ģimenes tipa bērnu namā.

Ir skaidri noteikts, ka bērnu var ievietot bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu aprūpes iestādēs neatkarīgi no atbildības un subordinācijas, ja kādu iemeslu dēļ viņu nevar ievietot ģimenē.

AIZGĀDNĪBA UN APRŪPE

Aizgādību vai aprūpi pār bērnu nodibina ar lēmumu, ko pieņem vai nu aizbildnības iestāde saskaņā ar Rīkojumā noteikto procedūru, vai tiesa – tikai attiecībā uz bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem (aizgādība attiecas uz bērnu vecumā līdz 14 gadiem, aprūpe attiecas uz bērnu vecumā no 14 līdz 18 gadiem).

Aizgādni vai aprūpētāju pirmām kārtām ieceļ no to personu loka, kuras ir ģimenes locekļi vai kurām ir radniecīgas saites ar bērnu.

Aizgādņi un aprūpētāji saņem finansiālu atbalstu no valsts par savu aizbilstamo uzturēšanu, taču atšķirībā no audžuvecākiem un vecākiem-audzinātājiem ģimenes tipa bērnumamos viņi paši nesaņem finansiālu atbalstu.

Par bērna aizgādni vai aprūpētāju var būt rīcībspējīga pilngadīga persona ar viņas piekrišanu, izņemot personas, kas norādītas Ukrainas Ģimenes kodeksa 212. pantā¹. Tāpat par bērna aizbildni vai aprūpētāju nevar būt persona, kuras intereses ir pretējas bērna interesēm.

Prioritāras tiesības tikt reģistrētiem par adoptētājiem (aprūpētājiem) ir šādām personām:

- personas, kuras ir ģimenes locekļi vai kurām ir radniecīgas saites ar aizbilstamo (vienlaikus ņem vērā personiskās attiecības starp tām, personas spēju veikt aizgādņa vai aprūpētāja pienākumus);
- ģimene, kurā bērns dzīvoja brīdī, kas tika sākta lieta par aizbildnības (aprūpes) nodibināšanu;

ieceļot personu par bērna aizgādni vai aprūpētāju, ņem vērā viņas personiskās īpašības, spēju audzināt bērnu, bērna attieksmi pret šo personu, kā arī bērna gribu.

Ja personas iesniedz centrā pieteikumu par aizbildnības vai aprūpes nodibināšanu pār bērnu, kurš dzīvo iestādē, šādām personām iesaka vērsties Bērnu lietu dienestā, un viņas informē par nepieciešamību iesniegt dokumentus, kas noteikti Rīkojuma 40. pantā vai uz

¹ **212. pants** Personas, kas nav tiesīgas kļūt par adoptētājiem

Turpmāk minēto kategoriju personas nedrīkst adoptēt bērnu:

- 1) personas ar ierobežotu rīcībspēju;
 - 2) par rīcībnespējīgām atzītas personas;
 - 3) personas, kurām atņemtas un nav atjaunotas vecāku tiesības;
 - 4) personas, kuras iepriekš bijušas cita bērna adoptētāji (aizgādņi, aprūpētāji vai audžuvecāki, taču adopcija (aizgādība, aprūpe vai audžuvecāku statuss) anulēta viņu vainas dēļ);
 - 5) personas, kuras ir reģistrētas psihoneiroloģiskajā vai narkoloģiskajā uzskaitē vai ārstējas attiecīgā iestādē;
 - 6) personas, kuras cieš no narkotiku atkarības vai alkoholisma;
 - 7) personas bez pastāvīgas dzīvesvietas un stabiliem ienākumiem;
 - 8) personas, kurām ir slimība vai kaite, kas iekļauta sarakstā, kuru apstiprinājusi par valsts veselības politikas izstrādi atbildīgā centrālā izpildiestādē;
 - 9) neprecējušies ārvalstnieki, izņemot, ja ārvalstnieks ir bērna radnieks;
 - 10) personas, kuras bijušas notiesātas par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret personas dzīvību un veselību, brīvību, godu un cieņu, seksuālo brīvību un seksuālo neaizskaramību, sabiedrisko drošību, sabiedrisko kārtību un morāli vai saistībā ar narkotiku, psihotropo vielu un līdzvērtīgu vielu izplatīšanu, kā arī par nodarījumiem, kas minēti Ukrainas Kriminālkodeksa 148., 150., 150.:1, 164., 166., 167., 169., 181., 187., 324., un 442. pantā, vai personas, kuru kriminālā sodāmība par jebkuru citu noziedzīgu nodarījumu nav dzēsta vai kā citādi pienācīgi anulēta;
 - 11) personas, kurām viņu veselības stāvokļa dēļ nepieciešams nepārtraukts atbalsts un aprūpe;
 - 12) bezvalstnieki;
 - 13) persona, kas ir precējusies ar personu, kura nevar būt adoptētājs saskaņā ar šā panta 3.-6., 8. un 10. punktu.
2. Papildus šajā pantā norādītajām personām par adoptētājiem nedrīkst kļūt citas personas, kuru intereses ir pretējas bērna interesēm.

laiku, kad Ukrainā ir izsludināts karastāvoklis (tikai attiecībā uz radniekiem) – Rīkojuma 79. pantā.

Attiecībā uz personām, kuras nav bērna radnieki, bet vēlas reģistrēt aizgādību pār šo bērnu vai viņa aprūpi, ir paredzēts nosacījums, ka viņām nepieciešama apmācība par tādu bērnu audzināšanu, kas palikuši bez vecāku gādības. Bērna radniekiem, ar kuriem bērns dzīvo kopā un kuriem ir nodoms ņemt viņu aizgādībā (aprūpē) nav nepieciešama apmācība.

Aizgādības un aprūpes kā bērna ievietošanas veida iezīmes ir šādas:

- aizgādņi un aprūpētāji pilda savus pienākumus bez maksas;
- bez vecāku gādības palikušiem bērniem, pār kuriem ir nodibināta aizgādība vai aprūpe, tiek maksāts valsts sociālais atbalsts;
- aizgādības vai aprūpes nodibināšana neaptur pensiju, uzturlīdzekļu, kompensāciju par nodarīto kaitējumu saistībā ar apgādnieka zaudējumu, citus sociālos maksājumus bērnam saskaņā ar tiesību aktiem;
- bāreņi un bez vecāku gādības palikuši bērni, pār kuriem ir nodibināta aizgādība vai aprūpe, turpina izmantot labumus, kas tiesību aktos noteikti šīs kategorijas bērniem;
- aizbilstamos var adoptēt citi pilsoņi, ja viņi saņēmuši aizgādības vai aizbildības iestādes piekrišanu.

AUDŽUĢIMENE

Šo jautājumu reglamentē Ukrainas Ģimenes kodekss un Ukrainas Ministru kabineta 2002. gada 26. aprīļa Rezolūcija Nr. 565 “Par audžuģimenes statūtu apstiprināšanu”.

Audžuģimene — ģimene vai neprecējusies persona, kura brīvprātīgi piekritusi audzināt vienu līdz četrus bāreņus vai bez vecāku gādības palikušus bērnus un dzīvot vienā māsaimniecībā ar viņiem, par to saņemot atlīdzību. Uz laiku, kad Ukrainā ir izsludināts karastāvoklis, šādas ģimenes var izmitināt bez vecāku gādības palikušus bērnus, nesaņemot finansiālu palīdzību viņu uzturēšanai.

Par audžuvecākiem var būt personas bez īpašām vajadzībām, kuras ir precējušās, izņemot personas, kas norādītas Ukrainas Ģimenes kodeksa 212. pantā.

Lemjot par bērna ievietošanu audžuģimenē, ņem vērā šādus aspektus:

- audžuvecāku un bērna vecumu (laikā, kad abi audžuvecāki sasniedz pensionēšanās vecumu, visiem audžubērniem vajadzētu būt sasniegušiem vecumu, kad viņi var atstāt audžuģimeni). Dažos gadījumos ar pušu piekrišanu audžuģimene var turpināt pastāvēt pēc tam, kad audžuvecāki ir sasnieguši pensionēšanās vecumu, taču ne ilgāk par pieciem gadiem;
- kopējos vidējos ģimenes ienākumus iepriekšējo sešu mēnešu laikā (tie nevar būt mazāki par likumā noteikto iztikas minimumu attiecīgajām sociālajām un demogrāfiskajām iedzīvotāju grupām);
- apmācības rezultātus (personām, kuras ir paidušas vēlmi kļūt par audžuvecākiem, ir obligāti jāpiedalās apmācībā, ko organizē sociālo dienestu ģimenes, bērnu un jauniešu lietās reģionālie centri, iesaistot psiholoģijas, pedagoģijas, medicīnas jomu speciālistus).

Audžuģimenes izveides posmi:

- audžuvecāki apmeklē attiecīgos sagatavošanas kursus (tas ir obligāts nosacījums, apmācība notiek ne retāk kā reizi divos gados);
- sociālo pakalpojumu centrs ģimenes, bērnu un jauniešu lietās sagatavo ieteikumus, pamatojoties uz apmācības rezultātiem;
- bērnu lietu dienests sagatavo atzinumu par to, vai pastāv audžuģimenes izveidei nepieciešamie apstākļi;
- valsts apgabala rajona pārvalde (vai vietējās padomes izpildkomiteja), ņemot vērā pieteikumu un iesniegtos dokumentus, pieņem lēmumu par audžuģimenes izveidi;
- tiek noslēgts līgums par bērnu ievietošanu audžuģimenē audzināšanai un dzīvošanai vienā mājsaimniecībā;
- bērnus ievieto audžuģimenē.

Lēmumu par audžuģimenes izveidi, bērna ievietošanu audžuģimenē pieņem valsts apgabala rajona pārvalde vai pilsētas domes izpildkomiteja.

Audžuģimenes iezīmes:

- Audžuvecāki pilda savus pienākumus bērnu audzināšanā, par to saņemot atlīdzību (atšķirībā no adopcijas un aizgādības/aprūpes): viens no audžuvecākiem saņem finansiālu atbalstu 35 % apmērā no valsts sociālā pabalsta par katru audžubērnu;
- audžuvecāki izmitina audžubērnus savā dzīvojamajā platībā (atšķirībā no bērna ievietošanas ģimenes tipa bērnunamā), un tā atbilst sanitārajiem un higiēnas un dzīves apstākļiem;
- bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kuri ir ievietoti audžuģimenē, tiek maksāts valsts sociālais atbalsts;
- bāreņi un bez vecāku gādības palikuši bērni, kuri ir ievietoti audžuģimenē, turpina izmantot labumus un valsts garantijas, kas tiesību aktos noteiktas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī iepriekš piešķirtus uzturlīdzekļus, pensiju, citus sociālos maksājumus;
- bāreņus un bez vecāku gādības palikušus bērnus var adoptēt citi pilsoņi, tomēr adopcijas gadījumā audžuvecākiem ir priekšroka.

ĢIMENES TIPA BĒRNUNAMS

Šo jautājumu reglamentē Ukrainas Ģimenes kodekss un Ukrainas Ministru kabineta 2002. gada 26. aprīļa Rezolūcija Nr. 564 "Par ģimenes tipa bērnunama statūtu apstiprināšanu".

Ģimenes tipa bērnunams — atsevišķa ģimene, kas izveidota pēc laulāto vai neprecētas personas vēlmes un kas pieņēmusi audzināšanai ne mazāk kā piecus bāreņus vai bez vecāku gādības palikušus bērnus, un dzīvo vienā mājsaimniecībā ar viņiem. Kopējais bērnu skaits ģimenes tipa bērnunamā nedrīkst būt lielāks par desmit bērniem, ieskaitot pašu bērnus. Uz laiku, kad Ukrainā ir izsludināts karastāvoklis, šādas ģimenes drīkst izmitināt bez vecāku gādības palikušus bērnus, nesaņemot finansiālu palīdzību viņu uzturēšanai.

Vecāki-audzinātāji — laulātie vai neprecētas personas, kuras pieņēmušas audzināšanā ne mazāk kā piecus bāreņus vai bez vecāku gādības palikušus bērnus un dzīvo vienā

mājsaimniecībā ar viņiem, un kurām ar aizbildnības iestāžu lēmumu ir piešķirts vecāku-audzinātāju statuss.

Par vecākiem-audzinātājiem var būt pilngadīgas personas bez īpašām vajadzībām, izņemot personas, kas norādītas Ukrainas Ģimenes kodeksa 212. pantā.

Kopējie vidējie ģimenes ienākumi uz vienu personu iepriekšējo sešu mēnešu laikā pirms tā mēneša, kad iesniegts pieteikums ģimenes tipa bērnunama izveidei, nedrīkst būt mazāki par likumā noteikto iztikas minimumu attiecīgajām sociālajām un demogrāfiskajām iedzīvotāju grupām.

Ģimenes tipa bērnunama izveides posmi:

- vecāki-audzinātāji apmeklē attiecīgos sagatavošanas kursus (tas ir obligāts nosacījums, apmācība notiek ne retāk kā reizi divos gados);
- attiecīgais sociālo pakalpojumu centrs ģimenes, bērnu un jauniešu lietās sagatavo ieteikumus, pamatojoties uz apmācības rezultātiem;
- Bērnu lietu dienests sagatavo atzinumu par to, vai pastāv ģimenes tipa bērnunama izveidei nepieciešamie apstākļi;
- valsts apgabala rajona pārvalde (vai vietējās padomes izpildkomiteja) ņemot vērā pieteikumu un iesniegtos dokumentus, pieņem lēmumu par ģimenes tipa bērnunama izveidi;
- tiek noslēgts līgums par ģimenes tipa bērnunama izveidi, ko noslēdz starp vecākiem-audzinātājiem un iestādi, kura lēmusi par tā izveidi;
- bērnus ievieto ģimenes tipa bērnunamā (ievietošanu pabeidz 12 mēnešu laikā no izveides dienas, bērnus no vienas ģimenes ievieto pirmām kārtām, izņemot gadījumus, kad medicīnisku indikāciju dēļ viņus nevar audzināt kopā).

Lemjot par bērna ievietošanu, ņem vērā vecāku-audzinātāju un bērna vecumu (laikā, kad abi vecāki-audzinātāji sasniedz pensionēšanās vecumu, visiem aizbilstamajiem vajadzētu būt sasniegušiem vecumu, kad viņi var atstāt ģimenes tipa bērnunamu). Dažos gadījumos ar pušu piekrišanu ģimenes tipa bērnunams var turpināt pastāvēt pēc tam, kad vecāki-audzinātāji ir sasnieguši pensionēšanās vecumu, taču ne ilgāk par pieciem gadiem.

Ģimenes tipa bērnunama iezīmes:

- vecāki-audzinātāji pieņem bērnus audzināšanai un dzīvo vienā mājsaimniecībā ar viņiem, par to saņemot atlīdzību (viņi saņem finansiālu atbalstu 35 % apmērā no valsts sociālā pabalsta par katru bērnu (ko sadala vienādās daļās ar viņu piekrišanu);
- vecākiem-audzinātājiem piešķir atsevišķu māju vai dzīvokļus saskaņā ar tiesību aktos noteiktajām normām;
- katram aizbilstamajam maksā valsts sociālo pabalstu;
- aizbilstamie turpina izmantot labumus un valsts garantijas, kas tiesību aktos noteiktas bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kā arī iepriekš piešķirtus uzturlīdzekļus, pensiju, citus sociālos maksājumus;
- bāreņus un bez vecāku gādības palikušus bērnus var adoptēt citi pilsoņi, tomēr adopcijas gadījumā ģimenes tipa bērnunama vecākiem-audzinātājiem ir priekšroka.

Saskaņā ar 31. pantu Ukrainas likumā "Par organizatorisko un juridisko nosacījumu nodrošināšanu bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu sociālajai aizsardzībai" vecāki-audzinātāji ir personas, kas aizstāj vecākus, ir savu aizbilstamo likumiskie pārstāvji un kā aizgādņi vai aprūpētāji bez īpašām pilnvarām aizsargā viņu tiesības un intereses valsts varas

iestādēs, tai skaitā tiesā. Viņi nedrīkst izmantot viņiem piešķirtās tiesības pretēji bērna interesēm.

Vecāku-audzinātāju statusa iegūšana nevar ierobežot šo personu civiltiesības.

Vecākiem-audzinātājiem ir tiesības:

- aizsargāt bērnu un viņa intereses kā aizgādņiem vai aprūpētājiem bez īpašām pilnvarām;
- vērsties tiesā ar prasību par vecāku tiesību atņemšanu aizbilstamo vecākiem;
- vērsties tiesā ar prasību atcelt adopciju vai atzīt to par spēkā neesošu attiecībā uz bērniem, kas dzīvojuši kopā ar viņiem un ir tikuši nodoti adopcijai;
- adoptēt bērnus, kuri atrodas viņu ģimenēs audzināšanā un uzturēšanā;
- būt iesaistītiem, kad aizbildnības iestāde izskata jautājumu par bērna īpašuma pārvaldību;
- pieprasīt bērna atpakaļatdošanu no jebkuras personas, kura viņu patur pie sevis pretlikumīgi un bez tiesas lēmuma;
- prasīt, lai aizbildnības iestādes sniegtu tām pilnīgu informāciju par bērnu un viņa vecākiem, viņa veselības stāvokli, bērna attīstības līmeni un iezīmēm;
- neatkarīgi noteikt bērna audzināšanas metodes, ņemot vērā bērna viedokli un aizgādības un aizbildnības iestāžu ieteikumus.

Vecākiem-audzinātājiem ir pienākums:

- aizsargāt bērnu tiesības un intereses kā viņu pārstāvjiem iestādēs un organizācijās;
- radīt piemērotus apstākļus bērnu visaptverošai harmoniskai attīstībai;
- rūpēties par bērnu veselību, fizisko, garīgo un morālo attīstību, sagatavot viņus darbam;
- nodrošināt, ka divas reizes gadā ārsti-speciālisti veic bērnu medicīniskās pārbaudes, un sekot ārstu ieteikumiem;
- nodrošināt, ka bērni iegūst izglītību, pārraudzīt bērnu apmācību un attīstību mācību iestādēs, uzturēt attiecības ar skolotājiem un audzinātājiem;
- iesaistīties bērnu spēju attīstīšanā, tai skaitā iesaistīt viņus nodarbībās ārpuskolas izglītības iestādēs;
- nelikt šķēršļus bērna saziņai ar viņa bioloģiskajiem vecākiem un atgriezt bērnu viņiem vecāku tiesību atjaunošanas, atbrīvošanas no cietuma un citos gadījumos, ja tas nav pretrunā bērna interesēm un nav aizliegts ar tiesas lēmumu;
- sadarboties ar vietējām valsts apgabala rajona pārvaldēm, pašpārvaldes iestādēm un sociālajiem darbiniekiem, lai problēmu risināšanā iesaistītu speciālistus;
- informēt attiecīgās aizbildnības iestādes gadījumā, ja pastāv nelabvēlīgi apstākļi bērnu uzturēšanai, audzināšanai un izglītošanai ģimenes tipa bērnunamā.

PATRONĀŽA PĀR BĒRNU

Patronāžas mērķis ir nodrošināt tāda bērna tiesību aizsardzību, kurš grūto dzīves apstākļu dēļ īslaicīgi nevar dzīvot kopā ar saviem vecākiem/likumiskajiem pārstāvjiem, nodrošinot bērnam un viņa ģimenei pakalpojumus, kuru mērķis ir reintegrēt bērnu ģimenē vai piešķirt bērnam attiecīgu statusu, kas nepieciešams turpmāku lēmumu pieņemšanai, ņemot vērā bērna intereses saistībā ar viņa tiesībām uz audzināšanu ģimenē vai apstākļos, kuri ir iespējami tuvi ģimenes apstākļiem.

Proti, patronāža ir tāda bērna pagaidu ievietošanas veids, kuram lielākoties vēl nav piešķirts bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna statuss.

Patronāžas ģimenes izveidi un darbību reglamentē Ukrainas Ģimenes kodekss un Rīkojums par patronāžas ģimenes izveidi un darbību, ievietošanu, uzturēšanos patronāžas ģimenē, kas apstiprināts ar Ukrainas Ministru kabineta 2021. gada 20. augusta Rezolūciju Nr. 893 "Daži jautājumi par bērna tiesību aizsardzību un bērna patronāžas pakalpojumu sniegšanu".

Patronāžas ģimene ir ģimene, kurā ar visu tās ģimenes locekļu piekrišanu kāds pieaugušais, kurš ir izgājis īpašu apmācības kursu, profesionāli pilda vecāka-patrona pienākumus.

Vecāks-patrons ir persona, kura, piedaloties ģimenes locekļiem, nodrošina savā ģimenē bērna aprūpi, audzināšanu un rehabilitācijas pakalpojumus.

Vecāki-patroni nav bērna likumiskie pārstāvji.

NELIELU GRUPU MĀJOKLIS

Nelielu grupu mājokļa izveidi reglamentē Ukrainas Ministru kabineta 2018. gada 31. oktobra Rezolūcija Nr. 926 "Par nelielu grupu mājokļa paraugnoteikumu apstiprināšanu".

Nelielu grupu mājoklis ir sociālās aizsardzības iestāde, kas paredzēta bāreņu, bez vecāku gādības palikušu bērnu, tai skaitā bērnu ar invaliditāti, ilgtermiņa (internāta tipa) izmitināšanai apstākļos, kas ir tuvi ģimenes apstākļiem, nodrošinot socializāciju un sagatavošanos neatkarīgai dzīvei, palīdzot bērniem atgriezties bioloģiskajā ģimenē vai ievietojot bērnus audzināšanai ģimenes tipa struktūrās.

Šie mājokļi sniedz pakalpojumus atbilstoši teritoriālās kopienas vajadzībām, aizstājot iestādes un organizācijas ar līdzīgām funkcijām, tādējādi tiks paātrināta padomju laikā izveidoto internātskolu reforma un bērniem nodrošināta maksimāla piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Nelielu grupu mājoklī vienlaikus var dzīvot ne vairāk kā 10 veseli bērni vai 8 bērni ar īpašām vajadzībām, tai skaitā bērni ar invaliditāti.

Pirmām kārtām nelielu grupu mājoklī ievieto bāreņus, bez vecāku gādības palikušus bērnus ar īpašām vajadzībām, tai skaitā bērnus ar invaliditāti, izņemot bērnus, kam nepieciešama paliatīva aprūpe.

Ja šādu bērnu nav, nelielu grupu mājoklī var ievietot citus bāreņus, bez vecāku gādības palikušus bērnus vecumā no desmit līdz astoņpadsmit gadiem.

Lai uzturētu ģimenes saites, bērnus vecumā no trīs līdz deviņiem gadiem var izmitināt nelielu grupu mājoklī kopā ar vecākiem brāļiem un māsām, tas attiecas arī uz bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kuru brāļi un māsas atrodas nelielu grupu mājoklī.

Viens no nelielu grupu mājokļa uzdevumiem ir nodrošināt bērna izglītību tuvākajā pirmsskolas, vispārējās vidējās izglītības iestādē bērna dzīvesvietā, tai skaitā nodrošināt bērnu ar īpašām izglītības vajadzībām tiesības uz iekļaujošu izglītību un izglītības pakalpojumus saskaņā ar individuālās attīstības programmu.

Nelielu grupu mājokļu izveide stiprina vietējo izpildvaras iestāžu un vietējo pašvaldības iestāžu lomu un atbildību par bērnu un ģimeņu ar bērniem situāciju.

Valsts uzturlīdzekļi bērniem nelielu grupu mājokļos ir noteikti 2,5 iztikas minimumu bērniem attiecīgajā vecumā apmērā, bērniem ar invaliditāti – 3,5 iztikas minimumu bērniem attiecīgajā vecumā apmērā.